

تدوین مدل پرسه‌زنی اینترنتی بر اساس پریشانی روان‌شناختی و جذب شناختی با نقش میانجی توانایی تصمیم‌گیری در دانش‌آموزان دوره متوسطه دوم دارای اعتیاد به گوشی تلفن هوشمند

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۹/۲۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۳/۲۱

سارا نقی بیرانوند^۱، عزت اله قدم‌پور^{۲*}، حسنعلی ویسکرمی^۳

مقاله پژوهشی

چکیده

مقدمه: اعتیاد به گوشی‌های هوشمند از مشکلات رایج دانش‌آموزان است که عوامل متعددی در آن نقش دارند؛ بنابراین هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه پریشانی روان‌شناختی و جذب شناختی با پرسه‌زنی اینترنتی در دانش‌آموزان دارای اعتیاد به گوشی هوشمند با نقش واسطه‌ای توانایی تصمیم‌گیری بود.

روش: پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش پژوهش توصیفی - همبستگی و از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری پژوهش را کلیه دانش‌آموزان متوسطه دوم شهر خرم‌آباد در سال ۱۴۰۲ تشکیل دادند (N=۱۳۰۰) که از بین آن‌ها ۳۰۰ نفر که نمره ۵۳ یا بالاتر در پرسش‌نامه اعتیاد به گوشی‌های تلفن هوشمند سواری (۱۳۹۲) داشتند به شیوه نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها از پرسش‌نامه‌های پرسه‌زنی اینترنتی استودارت (۲۰۱۶)، مقیاس توانایی تصمیم‌گیری ملبورن (۱۹۹۷)، مقیاس جذب شناختی آگاروال و کاراهانا (۲۰۰۰)، پرسش‌نامه اعتیاد به گوشی‌های تلفن هوشمند سواری (۱۳۹۲) و مقیاس پریشانی روان‌شناختی لایوبوند و لایوبیند (۱۹۹۵) بود.

یافته‌ها: نتایج نشان داد مدل از برازش خوبی برخوردار بوده، رابطه پریشانی روان‌شناختی ($\beta = 0/14, P = 0/001$) و جذب شناختی ($\beta = 0/17, P = 0/001$) با پرسه‌زنی اینترنتی غیرمستقیم و معنادار است و علاوه بر این پریشانی روان‌شناختی ($\beta = -0/34, P = 0/001$) و جذب شناختی ($\beta = -0/46, P = 0/001$) با میانجی‌گری توانایی تصمیم‌گیری اثر غیرمستقیم و معناداری بر پرسه‌زنی اینترنتی در دانش‌آموزان دارای اعتیاد به گوشی‌های تلفن هوشمند داشتند.

نتیجه‌گیری: بر اساس یافته‌ها می‌توان نتیجه گرفت که در تأیید فرضیات پژوهش پریشانی روان‌شناختی و جذب شناختی به شیوه‌های مستقیم و غیرمستقیم پرسه‌زنی اینترنتی دانش‌آموزان دارای اعتیاد به گوشی تلفن هوشمند را تحت‌تأثیر قرار می‌دهند و نقش فعالی در رفتار پرسه‌زنی اینترنتی دارند.

کلمات کلیدی: پریشانی روان‌شناختی، جذب شناختی، توانایی تصمیم‌گیری، پرسه‌زنی اینترنتی.

*این مقاله برگرفته شده از رساله دکتری خانم سارا نقی بیرانوند است.

۱. دانشجوی دکتری روان‌شناسی تربیتی، گروه روان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران.

۲. استاد گروه روان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران.

نویسنده مسئول: Email: ghadampour.e@Lu.ac.ir

۳. استادیار گروه روان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران.

Developing a Model of Cyberloafing Based on Psychological Distress and Cognitive Absorption with the Mediating Role of Decision-Making Ability in Secondary School Students with Smartphone Addiction

Received: 2024/12/16

Accepted: 2025/06/11

Sara Naqi Beyranvand¹, Ezatolah Ghadampour^{2*}, Hasanali Veyskarami³

Original Article

Abstract

Introduction: Marital intimacy is a multifaceted construct encompassing emotional, affective, and social dimensions, rooted in acceptance, satisfaction, and love. This study develops a structural model of marital intimacy based on distress tolerance and differentiation, examining the mediating role of the quality of relationships with in-laws among married women seeking counseling.

Method: Using a descriptive-correlational design and structural equation modeling, this study included 239 married women from counseling centers in Nourabad County, Lorestan Province. Participants completed the Differentiation of Self Inventory (Skowron & Smith, 1998), the Quality of Relationship with In-Laws Questionnaire (Cheraghi, 2014), the Marital Intimacy Scale (Thompson & Walker, 1983), and the Distress Tolerance Scale (Simons & Gaher, 2005). Data were analyzed using SPSS-22 and Smart PLS.

Results: Distress tolerance accounted for 17% and differentiation of self for 21% of the variance in marital intimacy. Additionally, distress tolerance indirectly explained 10% of marital intimacy through relationship quality with in-laws, while differentiation of self contributed 5%. Both constructs had significant direct, indirect, and total effects on marital intimacy (differentiation: $\beta = 0.209, 0.110, 0.320$; distress tolerance: $\beta = 0.169, 0.167, 0.336$; all $p \leq 0.05$).

Conclusion: The findings highlight the significant roles of distress tolerance and differentiation in marital intimacy, with relationship quality with in-laws serving as a key mediator. Interventions aimed at enhancing these factors may improve marital intimacy in married women attending counseling centers.

Keywords: Marital Intimacy, Distress Tolerance, Differentiation of Self, Married Women, In-Law Relationship Quality, Structural Equation Modeling.

1. PhD Student, Educational Psychology, Lorestan University, Khorramabad, Iran.

2. Professor, Department Of Psychology, Faculty Of Literature and Humanities, Lorestan University, Khorramabad, Iran.

*Corresponding author: Email: ghadampour.e@Lu.ac.ir

3. Assistant professor, Department Of Psychology, Faculty Of Literature and Humanities, Lorestan University, Khorramabad, Iran.

مقدمه

اعتیاد به گوشی‌های هوشمند یکی از مشکلات رایج دانش‌آموزان در سراسر جهان است (شی، ونگ و ژو^۱ و همکاران، ۲۰۲۳). استفاده بیش از حد از تلفن هوشمند با پیامدهای منفی از جمله کاهش عملکرد تحصیلی، اختلال در کیفیت خواب، احساسات منفی، مدیریت ناکافی زمان، هزینه‌های مالی، کاهش بهره‌وری و تأثیرات منفی بر روابط همراه است (ویلیامز بوتاری^۲ و دشایس، ریو و ریو، ۲۰۲۲). امروزه اینترنت و منابع آن از جمله مؤلفه‌های اصلی محیط‌های کاری و تحصیلی شده است. فناوری اطلاعات و ارتباطات که به سرعت در حال توسعه است، موجب پرسه‌زنی اینترنتی^۳ شده که ناشی از تعامل مداوم انسان و رایانه است (ژنگ، لیو، لی و شو^۴، ۲۰۲۳). اصطلاح پرسه‌زنی اینترنتی اولین بار توسط لیم^۵ (۲۰۰۲) برای استفاده کارکنان از اینترنت برای اهداف شخصی در ساعات کاری ابداع شد. اخیراً، محققان به پرسه‌زنی اینترنتی در طول کلاس نیز توجه کرده‌اند (می‌هلیچ، لیم و کولبرگ^۶، ۲۰۲۳). دانش‌آموزان معمولاً در فعالیت‌های مبتنی بر وب در رسانه‌های اجتماعی شرکت می‌کنند و در طول کلاس به برنامه‌های کاربردی دیگر دسترسی دارند (متین اورتا و دمیرتپه سایجیلی^۷، ۲۰۲۳). با وجود تأثیرات مثبت فناوری، برخی محققان بر تأثیر منفی آن بر تمرکز، توجه، درک و یادآوری مطالب درسی دانش‌آموزان تأکید می‌کنند. این امر ممکن است به دلیل ماهیت چندوظیفه‌ای استفاده از اینترنت در کلاس باشد (اورتا، ۲۰۲۳). چندوظیفه‌ای بودن به "توجه تقسیم شده و تغییر وظایف غیرمتوالی برای وظایف نامشخص" اشاره دارد (همی^۸، ۲۰۲۳) و منجر به آگاهی کمتر، تصمیم‌گیری ناکارآمد و اختلال در رفتارها می‌شود (بلاؤ، شامیر اینبال و آودیل^۹، ۲۰۲۰) بر این اساس، می‌توان استدلال کرد که مشابه محیط کار، استفاده از اینترنت در کلاس در یک محیط آموزشی ممکن است باعث بار شناختی بیشتر و حواس‌پرتی در بین دانش‌آموزان شود، بنابراین اثرگذاری پرسه‌زنی اینترنتی معکوس باشد.

در همین راستا، شناسایی عوامل پیشاینده پرسه‌زنی اینترنتی از اهمیت زیادی برخوردار است. یکی از پیشایندهای مؤثر بر پرسه‌زنی اینترنتی پریشانی روان‌شناختی است. مفهوم پریشانی روان‌شناختی به‌عنوان حالتی از رنج عاطفی تعریف می‌شود که با علائم افسردگی (مانند غمگینی، ناامیدی و از دست دادن علاقه) و اضطراب (احساس تنش و بی‌قراری) و اغلب با علائم جسمی (مانند سردرد و بی‌خوابی) همراه است (چن^{۱۰} و همکاران، ۲۰۲۴). محققان تأکید کرده‌اند که کنار گذاشتن کار و به تعویق انداختن وظایف به دلیل استفاده از رسانه‌های اجتماعی و اینترنت منجر به استرس تحصیلی می‌شود که رفاه کلی و تحصیلی دانش‌آموزان را مختل می‌کند (وانوچی، فلانری و او‌هانسیان^{۱۱}، ۲۰۱۷). بررسی مکرر حساب‌های کاربری در رسانه‌های اجتماعی با تنهایی و صرف زمان بیشتر در این پلتفرم‌ها با افزایش اضطراب، افسردگی و کاهش رضایت از زندگی مرتبط است (کریشنا و آگراوال^{۱۲}، ۲۰۲۳). نتایج مطالعات نشان داده است که کارکنان برای مقابله با استرس ناشی از تجربیات کاری منفی از پرسه‌زنی اینترنتی استفاده می‌کنند (نوویانتی و سجابادینی^{۱۳}، ۲۰۲۱). همچنین، افراد برای کاهش سطح استرس خود درگیر پرسه‌زنی اینترنتی می‌شوند، اما این امر می‌تواند به افزایش پریشانی روان‌شناختی منجر شود.

1. Shi, Wang & Zhu
2. Williams-Buttari, Deshais, Reeve & Reeve
3. Cyberloafing
4. Zhang, Liu, Li & Xu
5. Lim
6. Mihelič, Lim & Culiberg
7. Metin-Orta & Demirtepe-Saygılı
8. Himi
9. Blau, Shamir-Inbal & Avdiel
10. Chen
11. Vannucci, Flannery & Ohannessian
12. Krishna & Agrawal
13. Novianti & Sjabadhyni

یکی دیگر از عوامل مؤثر بر پرسه‌زنی اینترنتی جذب شناختی^۱ است که نوعی حالت درگیری عمیق در حین استفاده از سیستم‌های اطلاعاتی تعریف می‌شود (ژو، شون، وانگ و ایتو^۲، ۲۰۲۳) و فرد به رویداد تجربه شده توجه عمیق دارد. جذب شناختی از طریق پنج بعد تفکیک زمانی، غوطه‌وری متمرکز، افزایش لذت، کنترل و کنجکاوی بروز می‌یابد (آگاروال و کاراهانا^۳، ۲۰۰۰). به نظر می‌رسد که سطح جذب شناختی در بین دانش‌آموزان بر استفاده بی‌هدف از اینترنت و دستگاه‌های تکنولوژیکی تأثیر بگذارد (آجنز^۴، ۲۰۱۱). متغیر جذب شناختی بر اساس سه ایده پژوهشی به‌هم‌پیوسته ایجاد شد: یعنی ویژگی جذب، نظریه جریان و درگیری شناختی (آگاروال و کاراهانا ۲۰۰۰). منطبق بر پژوهش‌های گذشته جذب شناختی دارای قدرت اثرگذاری بر شکل‌گیری پرسه‌زنی اینترنتی است (سوینج و دوگوسوی^۵، ۲۰۲۲). در فرایند آموزشی برای کاهش احتمال پرسه‌زنی اینترنتی، تعیین اینکه چگونه سطوح جذب شناختی دانش‌آموزان بر رفتار پرسه‌زنی اینترنتی تأثیر می‌گذارد، ضروری است. رابطه بین سطوح پرسه‌زنی اینترنتی و جذب شناختی توسط هاییت و دونمز^۶ (۲۰۱۶) مورد بررسی قرار گرفت و آنها رابطه مثبت و معناداری پیدا کردند. بارنز، پرسی و اسکورناواکا^۷ (۲۰۱۹) تفاوت‌های بین اعتیاد کاربران به گوشی‌های هوشمند و خدمات شبکه‌های اجتماعی را در چارچوب شناختی بررسی کردند و دریافتند که کاربران معتاد به گوشی‌های هوشمند و شبکه‌های اجتماعی جذب شناختی بالاتری را تجربه کردند. نتایج این پژوهش با مطالعات پیشین از جمله مطالعه کانیتو و همکاران (۲۰۲۲) همخوانی دارد که جذب شناختی و استرس به طور جداگانه و مستقل بر پدیده اعتیاد به گوشی‌های تلفن هوشمند تأثیرگذار هستند.

باوجود ارتباط بین پرسه‌زنی اینترنتی با پریشانی روان‌شناختی و جذب شناختی این ارتباط می‌تواند تحت تأثیر عوامل مختلف قرار بگیرد؛ زیرا باتوجه به مطالعات موجود این ارتباط در مطالعات مختلف و در افراد مختلف به صورت متفاوتی گزارش می‌شود (کوای، سو و چئو^۸، ۲۰۱۷؛ مرکادو، جوردانو و دلچرت^۹، ۲۰۱۷). متغیرهای زیادی می‌توانند این تفاوت‌ها را به وجود آورند و باتوجه به زمینه و اصل شناختی جذب شناختی باید به دنبال عوامل شناختی مرتبط با این متغیرها بود که یکی از این عوامل را می‌توان وجود برخی متغیرها نظیر توانایی تصمیم‌گیری^{۱۰} دانست. تصمیم‌گیری یک فرایند شناختی است که فرد را قادر می‌سازد رفتار و فعالیت‌های انسانی را طراحی، برنامه‌ریزی، اجرا و کنترل کند (اکل، پدريچ و پیرا^{۱۱}، ۲۰۲۰). مسئله اصلی در تصمیم‌گیری این است که چگونه افراد می‌توانند از میان همه انتخاب‌های احتمالی، گزینه‌ای که نیازهای آن‌ها را برآورده می‌کند، بیابند (سان، ژو و لین^{۱۲}، ۲۰۲۰). تصمیم‌گیری برای انسان در زندگی روزمره بسیار مهم و مفید است (اسکاریدو^{۱۳} و همکاران، ۲۰۲۳) توانایی تصمیم‌گیری ابزارهایی را در اختیار افراد و سازمان‌ها قرار می‌دهد تا از بین گزینه‌های مختلف ممکن، به دنبال حداکثر میزان سود، موفقیت و منافع، تصمیم‌های صحیح بگیرند (یو^{۱۴}، ۲۰۱۹). در مورد نوجوانان، آموزش در تصمیم‌گیری، برای کمک به دستیابی به اهداف و کاهش خطرات لازم است (کاردونا ایزازا، چولیا، گونزالز بارون و مونتویا کاستیلا^{۱۵}، ۲۰۲۱). بر اساس نظریه تعارض تصمیم‌گیری و مان^{۱۶} (۱۹۷۷)، راه‌های مختلفی برای مدیریت استرس با استفاده از تصمیم‌گیری وجود

1. Cognitive absorption
2. Zhou, Shun, Wang & Ito
3. Agarwal & Karahanna
4. Ajzen
5. Sevin & Dogusoy
6. Hayit and Dönmez
7. Barnes, Pressey & Scornavacca
8. Koay, Soh & Chew
9. Mercado, Giordano & Dilchert
10. decision-making ability
11. Ekel, Pedrycz & Pereira
12. Sun, Zhou & Lin
13. Oscarido
14. Yoe
15. Cardona Isaza, Chulia, González Barrón & Montoya Castilla
16. Janis & Mann

دارد. به نظر می‌رسد تصمیم‌گیری خوب، ممکن است منبع مهمی برای مقابله با استرس باشد (سانتوس-روئیز^۱ و همکاران، ۲۰۱۲)؛ پریشانی روان‌شناختی، تصمیم‌گیری را پیش‌بینی می‌کند به این صورت که افراد مبتلا به پریشانی روان‌شناختی تصمیم‌گیرندگان بی‌پروا هستند (فلوری، یواکیمیدی، میدوهاس و پلوبیدیس^۲، ۲۰۱۷). جذب شناختی با ایجاد نگرش‌ها و مقاصد مثبت نسبت به تصمیم‌گیری کمک می‌کند (اوکا^۳ و همکاران، ۲۰۲۱) توانایی تصمیم‌گیری منجر به کاهش پرسه‌زنی اینترنتی می‌شود که به نوبه‌ی خود این امر استفاده از تلفن‌های هوشمند را کاهش می‌دهد (ساوجی، دامار، کومز و بیلیک^۴، ۲۰۲۱).

بنابراین باتوجه‌به اینکه پرسه‌زنی اینترنتی می‌تواند به نتایج منفی از قبیل اختلال در رفتار، تصمیم‌گیری ناکارآمد، بهره‌وری تحصیلی پایین دانش‌آموزان، حواس‌پرتی، افزایش بار شناختی و موارد دیگر منجر شود، بنابراین بررسی عوامل اثرگذار بر پرسه‌زنی اینترنتی و پرداختن به آن در این گروه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. اجرای چنین پژوهشی می‌تواند با شناسایی دقیق‌تر عوامل مؤثر بر پرسه‌زنی اینترنتی، راهنمای ارزشمند برای مشاوران و درمانگران باشد تا با تکیه بر آن، راهکارهای علمی مؤثری جهت بهبود سلامت روان دانش‌آموزان ارائه کنند. به نظر می‌رسد تاکنون پژوهش‌های جامع دربارۀ نقش واسطه‌ای توانایی تصمیم‌گیری در پیش‌بینی پرسه‌زنی اینترنتی بر اساس جذب شناختی و پریشانی روان‌شناختی در دانش‌آموزان دارای اعتیاد به تلفن هوشمند صورت نگرفته و در این زمینه خلاء پژوهشی وجود دارد. بنابراین، پژوهش حاضر می‌تواند به بررسی اثر مستقیم پریشانی روان‌شناختی و جذب شناختی و همچنین اثر غیرمستقیم این متغیرها از طریق میانجی‌گری توانایی تصمیم‌گیری بپردازد و ارتباط این عوامل را به شکلی جدید تبیین کند. براین اساس، هدف پژوهش حاضر بررسی نقش واسطه‌ای توانایی تصمیم‌گیری در پیش‌بینی پرسه‌زنی اینترنتی باتوجه‌به پریشانی روان‌شناختی و جذب شناختی در دانش‌آموزان دارای اعتیاد به گوشی‌های تلفن هوشمند بود.

روش

پژوهش از نوع کاربردی و روش پژوهش توصیفی - همبستگی به شیوه مدل‌یابی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان مشغول به تحصیل در مقطع متوسطه دوم شهر خرم‌آباد در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ بود. در پژوهش حاضر از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای استفاده شد. بدین صورت که ابتدا تعداد دانش‌آموزان در گروه دختر و گروه پسر باتوجه‌به آمار اداره آموزش و پرورش مورد بررسی قرار گرفت. در این فرایند مشخص شد که در مجموع ۱۳۰۰ نفر دانش‌آموز در مقطع متوسطه دوم معادل ۵۱/۳ درصد دختر و ۴۸/۷ درصد پسر مشغول به تحصیل‌اند. براین اساس تعداد ۳۰۰ نفر حجم نمونه با همین نسبت یعنی ۵۱/۳ درصد پسر و ۴۸/۷ درصد دختر تخصیص یافت. ملاک‌های ورود به پژوهش شامل: نوجوانان مقطع متوسطه دوم، دامنه سنی ۱۴ تا ۱۸ سال، محل سکونت شهر خرم‌آباد و کسب نمره ۵۳ یا بالاتر در پرسش‌نامه اعتیاد به گوشی‌های تلفن هوشمند سواری (۱۳۹۲) و ملاک‌های خروج شامل: عدم تکمیل پرسش‌نامه، انصراف برای ادامه شرکت در پژوهش بود. از جنبه‌های اخلاقی پژوهش هم این بود که اطلاعات دانش‌آموزان به صورت محرمانه نزد پژوهشگر خواهد بود و کسب اجازه از والدین صورت گرفت. سپس برای تکمیل پرسش‌نامه‌ها توضیحات لازم ارائه شد و از بیان هرگونه توضیحی که احتمال ایجاد سوگیری در پاسخ ایجاد کند خودداری شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از مدل معادلات ساختاری و نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۷ و LISREL نسخه ۸/۸ استفاده شد.

1. Santos-Ruiz
2. Flouri, Ioakeimidi, Midouhas & Ploubidis
3. Occa
4. Savci, Damar, Comez & Bilik

ابزارهای پژوهش

الف) مقیاس پرسه‌زنی اینترنتی (SCQ): برای اندازه‌گیری پرسه‌زنی اینترنتی از مقیاس استودارت (۲۰۱۶) استفاده شد. این مقیاس حاوی ۲۲ سؤال است و در قالب طیف ۵ درجه‌ای لیکرت از نمره ۱ (کاملاً مخالف) تا نمره ۵ (کاملاً موافق) طراحی شده است. جمع نمره‌های این ۲۲ سؤال به‌عنوان نمره کلی پرسه‌زنی اینترنتی محسوب می‌شود و دامنه نمرات قابل قبول بین ۲۲ تا ۱۱۰ است. کسب نمره بالا به معنای سطح بالای پرسه‌زنی اینترنتی است. استودارت (۲۰۱۶) نیز آلفای کرونباخ ۰/۹۴ را برای این ابزار گزارش کرده است. در ایران کمالی‌زارچ و شکاری (۱۴۰۱) ضریب آلفای کرونباخ را ۰/۹۸۲ برای این مقیاس به دست آوردند. جهت بررسی روایی این ابزار از روش تحلیل عاملی تأییدی و میانگین‌واریانس استخراجی استفاده شد که بارهای عاملی ۲۲ گویه این متغیر بین ۰/۸۰۵ تا ۰/۹۰۱ در نوسان بود. از آنجا که مقدار تمامی بارهای عاملی بالای ۰/۴ بود و همچنین مقدار قدرمطلق تمامی ضرایب معنی‌داری تی بالای ۱/۹۶ بود، این امر روایی همگرایی قابل قبول این ابزار را نشان داد. در پژوهش حاضر، ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۹ و پایایی مرکب ۰/۸۶ به دست آمد.

ب) مقیاس پریشانی روان‌شناختی (DASS): مقیاس پریشانی روان‌شناختی لایبند و لایبند^۳ (۱۹۹۵) شامل ۲۱ سؤال است که علائم افسردگی، اضطراب و استرس را در مقیاس ۴ درجه‌ای از نمره صفر (اصلاً در مورد من صدق نمی‌کند) تا ۳ (کاملاً در مورد من صدق می‌کند) می‌سنجد. این آزمون از زیرمقیاس افسردگی، استرس و اضطراب تشکیل شده است. نمره فرد در هر مقیاس برحسب هفت گویه مختص آن مقیاس سنجیده می‌شود. دامنه نمرات قابل قبول بین صفر تا ۶۳ است. کسب نمره بالا به معنای شدت هر یک از خرده مقیاس‌ها است. لایبند و لایبند (۱۹۹۵) پایایی این مقیاس را با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای زیرمقیاس‌های افسردگی، اضطراب و استرس به ترتیب ۰/۹۱، ۰/۸۴ و ۰/۹۰ گزارش کرده است که نشان‌دهنده پایایی بالای این مقیاس است. هنری و کرافورد^۴ (۲۰۰۵) ضریب پایایی عوامل را با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای افسردگی ۰/۸۸، ۰/۸۲ برای اضطراب و ۰/۹۰ برای استرس به دست آوردند که ۰/۹۳ را برای کل مقیاس گزارش کردند. این پرسش‌نامه توسط صاحبی و همکاران (۱۳۸۴) برای جمعیت ایرانی اعتبار یابی شده است. آنها این مقیاس را مورد تحلیل عاملی قرار دادند که نتایج پژوهش آنها سه عامل افسردگی، اضطراب و استرس را تأیید می‌کند و ضریب آلفای کرونباخ برای این سه عامل به ترتیب ۰/۹۷، ۰/۹۲ و ۰/۹۵ بود. در پژوهش حاضر، پایایی مقیاس افسردگی، اضطراب و استرس با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای زیرمقیاس‌های افسردگی، اضطراب و استرس به ترتیب ۰/۸۸، ۰/۷۴ و ۰/۸۷ گزارش شد. همچنین، پایایی کل مقیاس ۰/۷۹ به دست آمد.

ج) پرسش‌نامه توانایی تصمیم‌گیری ملبورن (MDMQ^۵): برای ارزیابی تصمیم‌گیری از پرسش‌نامه تصمیم‌گیری ملبورن استفاده شد. این پرسش‌نامه توسط مان، برنت، رادفورد و فورد^۶ (۱۹۹۷) ساخته شده است. این ابزار از ۲۲ گویه تشکیل شده و دارای سه گزینه پاسخ است: «برای من خیلی درست است» (نمره ۲)، «تا حدودی برای من درست است» (نمره ۱) و «اصلاً برای من درست نیست» (نمره صفر). کسب نمره بالا در این مقیاس به معنای توانایی تصمیم‌گیری بالا است. در پژوهش کاردونا و همکاران (۲۰۲۱)، پایایی این ابزار با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۶۸ گزارش شده و روایی آن بر اساس روش تحلیل عاملی اکتشافی و روش محتوایی تأیید شده است. در ایران کجاف و همکاران (۱۳۹۳) همسانی این مقیاس

1. Stoddart Cyberloafing Questionare
2. depression anxiety stress scale (DASS)
3. Lovibond and Lovibond
4. Henry & Crawford
5. Melbourne Decision Making Questionnaire
6. Mann, Burnett, Radford & Ford

را با استفاده از محاسبه ضریب آلفای کرونباخ مورد استفاده قرار داده‌اند و مقدار این ضرایب به ترتیب برای خرده‌مقیاس‌های گوش به زنگی، هوشیاری، شانه خالی کردن و به تعویق انداختن به ترتیب ۰/۷۷، ۰/۷۴، ۰/۷۳ و ۰/۷۴ بود. گزارش کرده‌اند. ضریب پایایی بازآزمایی برای گوش به زنگی، هوشیاری، شانه خالی کردن و به تعویق انداختن را به ترتیب ۰/۷۳، ۰/۶۴، ۰/۶۸ و ۰/۶۹ بود. در پژوهش حاضر، ضریب آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس‌های گوش به زنگی ۰/۸۱، هوشیاری ۰/۷۲، شانه خالی کردن ۰/۷۷ و به تعویق انداختن ۰/۷۹ گزارش شد. همچنین برای بررسی روایی از تحلیل عامل تأییدی استفاده شد. نتایج تحلیل عامل تأییدی نشان داد که کلیه گویه‌های مقیاس توانایی تصمیم‌گیری ملیورن دارای بارهای عاملی قابل قبولی و بالاتر از ۰/۳۰ بودند.

د) پرسش‌نامه جذب شناختی^۱ (CAQ): برای سنجش متغیر جذب شناختی، از مقیاس ۱۸ گویه‌ای آگاروال و کاراهانا (۲۰۰۰) استفاده شده است. جذب شناختی به واسطه‌ی پنج بعد بروز می‌یابد: تفکیک‌زمانی، غوطه‌وری متمرکز، لذت بی‌نهایت، کنجکاوی و کنترل. نمره گذاری این پرسش‌نامه در طیف پنج درجه‌ای لیکرت از کاملاً موافقم (۵) تا کاملاً مخالفم (۱) است. بنابراین بالاترین نمره این مقیاس در پژوهش حاضر ۹۰ و کمترین آن ۱۸ خواهد بود. نمره بالا در این مقیاس به معنای سطح بالای جذب شناختی فرد است. آگاروال و کاراهانا (۲۰۰۰) برای تعیین روایی پرسش‌نامه جذب شناختی نشان دادند که این پرسش‌نامه ابزاری روا برای اندازه‌گیری جذب شناختی است. پایایی این پرسش‌نامه از روش همسانی درونی با استفاده آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس‌های تفکیک‌زمانی، غوطه‌وری متمرکز، لذت بی‌نهایت، کنجکاوی و کنترل به ترتیب مقادیر ۰/۷۴، ۰/۸۷، ۰/۶۴ و ۰/۸۳ به دست آمده است. استریچاو و وو^۲ (۲۰۱۵) جهت بررسی پایایی این مقیاس از روش آلفای کرونباخ استفاده کردند که این ضریب در پژوهش آنها ۰/۸۵ به دست آمد. صیف (۱۳۹۷) نیز در پژوهشی ضریب آلفای کرونباخ برای این متغیر را ۰/۷۹ محاسبه کرد. در پژوهش حاضر، ضریب آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس‌های تفکیک‌زمانی ۰/۷۳، غوطه‌وری متمرکز ۰/۷۹، لذت بی‌نهایت ۰/۸۲، کنجکاوری ۰/۷۸ و کنترل ۰/۸۲ گزارش شد.

یافته‌ها

در بخش توصیفی، مبتنی بر جنسیت، ۱۵۴ نفر از شرکت‌کنندگان دختر (۵۱/۳) و ۱۴۶ نفر پسر (۴۸/۷)؛ بر اساس سن، ۶۲ نفر از شرکت‌کنندگان (۲۰/۷ درصد) دارای ۱۵ سال، ۹۷ نفر از افراد نمونه (۳۲/۳ درصد) دارای ۱۶ سال، ۸۰ نفر از افراد نمونه (۲۶/۷ درصد) دارای ۱۷ سال و ۶۱ نفر از شرکت‌کنندگان (۲۰/۳ درصد) دارای ۱۸ سال؛ بر اساس تحصیلات مادران افراد نمونه، ۱۷۶ نفر از مادران شرکت‌کننده (۵۸/۷ درصد) دیپلم و زیردیپلم، ۹۴ نفر مادران (۳۱/۳ درصد) کاردانی و کارشناسی، ۲۶ نفر از مادران شرکت‌کننده (۸/۷ درصد) کارشناسی ارشد و دکتری و ۴ نفر از مادران شرکت‌کننده (۱/۳ درصد) فوت‌شده؛ مبتنی بر تحصیلات پدران افراد نمونه، ۱۶۷ نفر از پدران شرکت‌کننده (۵۵/۷ درصد) دیپلم و زیردیپلم، ۹۷ نفر پدران (۳۲/۳ درصد) کاردانی و کارشناسی، ۳۰ نفر از پدران شرکت‌کننده (۱۰ درصد) کارشناسی ارشد و دکتری و ۶ نفر از پدران شرکت‌کننده (۲ درصد) فوت‌شده بودند.

جدول ۱ ماتریس همبستگی، میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد.

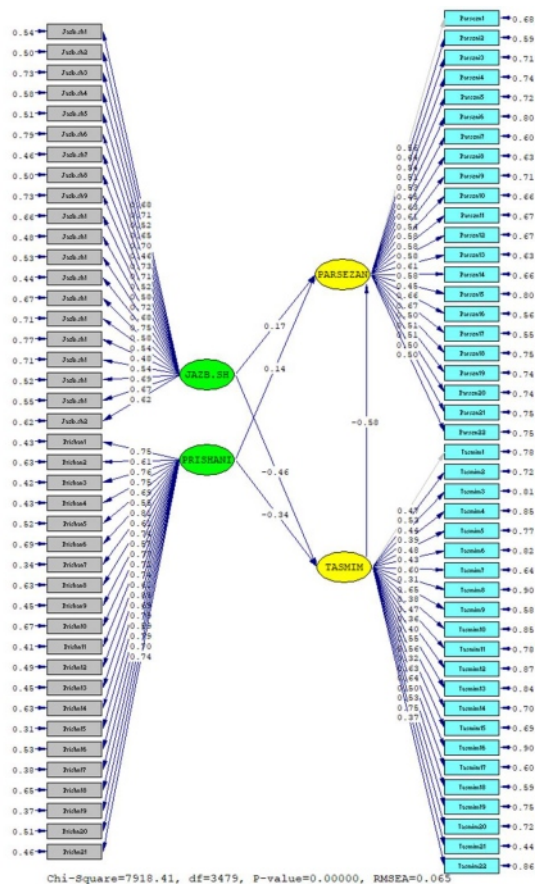
1. Cognitive Absorption Questionnaire
2. Reyhchav & Wu

جدول ۱. ماتریس همبستگی، میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش

پیشانی روانی	جذب شناختی	توانایی تصمیم‌گیری	پرسه‌زنی اینترنتی	
-	-	-	-	پرسه‌زنی اینترنتی
-	-	-	**-.۰/۶۶	توانایی تصمیم‌گیری
-	-	**-.۰/۴۶	**۰/۲۷	جذب شناختی
-	**۰/۱۹	**۰/۱۹	**۰/۴۰	پیشانی روان‌شناختی
**۲۸/۹۲	**۶۸/۹۲	**۴۴/۳۵	**۶۹/۹۰	میانگین
**۱۱/۰۲	**۱۵/۴۷	**۸/۲۱	**۱۷/۰۱	انحراف معیار
**۰/۲۰	**-.۰/۵۳	**-.۰/۰۹	**۰/۰۷	کجی
**-.۰/۷۴	**-.۰/۶۱	**-.۰/۶۱	**-.۰/۵۱	کشیدگی
**۰/۱۴۱	**۰/۰۸۴	**۰/۱۲۷	**۰/۱۱۲	آماره k-s

* P < ۰/۰۵ **P < ۰/۰۱

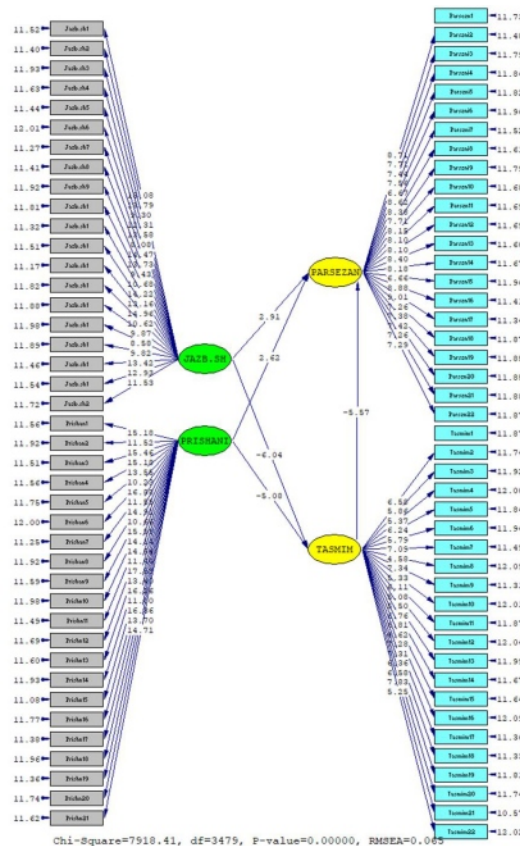
بر اساس جدول ۱، توصیف داده‌های مرتبط با متغیرهای پژوهشی نشان داد که میانگین پرسه‌زنی اینترنتی، توانایی تصمیم‌گیری، پیشانی روانی و جذب شناختی برابر با ۶۹/۹۰، ۴۴/۳۵، ۲۸/۹۲ و ۶۸/۹۲ به دست آمد. انحراف استاندارد این

شکل ۱. مدل پرسه‌زنی اینترنتی در حالت ضرایب استاندارد

متغیرها به ترتیب برابر با ۱۷/۰۱، ۸/۲۱، ۱۱/۰۲ و ۱۵/۴۷ محاسبه شد. در ادامه، ضمن بررسی پیش‌فرض‌ها، رابطه متغیرها بر اساس تحلیل معادلات ساختاری آزمون گردید. طبیعی بودن داده‌ها بر اساس سطح کجی و کشیدگی مطلوب (در محدوده ۲+ تا ۲-) تأیید گردید. همخطی متغیرهای پیش‌بین بر اساس شاخص تورم واریانس بالاتر از ۱۰ و ضریب تحمل کمتر از ۰/۱ مورد تأیید قرار گرفت (پریشانی روانی برابر با ۱/۲۴ و ۰/۸۱؛ توانایی تصمیم‌گیری برابر با ۱/۵۲ و ۰/۶۶ و جذب شناختی در سطح ۱/۲۸ و ۰/۷۸). عدم وجود داده‌های پرت بر اساس مانده‌های استاندارد شده، فاصله‌های کوک و لورژ تأیید شد (مانده‌های استاندارد شده در محدوده ۲/۵۶ و ۲/۹۶؛ فاصله کوک در محدوده ۰/۰۰۱ و ۰/۰۵ و مقدار لورژ در محدوده ۰/۰۰۱ و ۰/۰۴).

بر اساس شکل ۲، مدل برازش‌یافته مبتنی بر پیش‌بینی پرسه‌زنی اینترنتی بر اساس پریشانی روانی و جذب شناختی با میانجی توانایی تصمیم‌گیری ترسیم شد. بر این اساس، در این مدل، ضریب تأثیر استاندارد متغیرهای پریشانی روانی و جذب شناختی بر پرسه‌زنی

شکل ۲. مدل پرسه‌زنی اینترنتی در حالت ضرایب معناداری

اینترنتی به ترتیب برابر با ۰/۱۴ و ۰/۱۷ بود. افزون بر این، ضریب تأثیر استاندارد متغیرهای پریشانی روانی و جذب شناختی بر متغیر میانجی توانایی تصمیم‌گیری به ترتیب برابر با ۰/۳۴- و ۰/۴۶- و ضریب تأثیر استاندارد توانایی تصمیم‌گیری بر پرسه‌زنی اینترنتی برابر با ۰/۵۸- بود.

بر اساس شکل ۳، در بررسی مقادیر t به دست آمده برای روابط موجود این نتیجه به دست آمد که پس از ورود متغیر میانجی، مقادیر t مربوط به ضرایب رابطه‌ی متغیرهای پریشانی روانی و جذب شناختی بر پرسه‌زنی اینترنتی به ترتیب برابر با ۲/۶۲ و ۲/۹۱

بود. افزون بر این، مقادیر t رابطه متغیرهای پریشانی روانی و جذب شناختی بر متغیر میانجی توانایی تصمیم‌گیری به ترتیب برابر با $۵/۰۸-$ و $۶/۰۴-$ بود. همچنین، مقادیر t رابطه‌ی متغیرهای توانایی تصمیم‌گیری بر پرسه‌زنی اینترنتی برابر با $۵/۵۷-$ بود.

جدول ۲. شاخص‌های برازش محاسبه‌شده در مدل پژوهش

شاخص برازش مدل	مقدار شاخص	سطح مطلوب ^۱	وضعیت برازش
ریشه میانگین مجذورات تقریب ^۲	۰/۰۶۵	زیر ۰/۱	مطلوب است
نسبت کای‌اسکوئر به درجه آزادی ^۳	۲/۰۱۲	کمتر از ۵	مطلوب است
شاخص برازش تطبیقی ^۴	۰/۹۴	بالاتر یا مساوی ۰/۹	مطلوب است
شاخص برازش نرمال ^۵	۰/۹۰	بالاتر یا مساوی ۰/۹	مطلوب است
شاخص برازش نرمال‌نشده ^۶	۰/۹۵	بالاتر یا مساوی ۰/۹	مطلوب است
شاخص برازش افزایشی ^۷	۰/۹۵	بالاتر یا مساوی ۰/۹	مطلوب است
شاخص برازش نسبی ^۸	۰/۹۰	بالاتر یا مساوی ۰/۹	مطلوب است

بر اساس جدول ۲، بررسی شاخص‌های برازش نشان داد که شاخص ریشه میانگین مربعات خطاهای تخمین به‌عنوان شاخص اصلی نیکویی برازش در مدلیابی معادلات ساختاری در سطح مناسب بود، زیرا کمتر از $۰/۱$ به دست آمد. همچنین، نتیجه شاخص تقسیم‌بی‌دو بر درجه آزادی از تقسیم با $۷۹۱۸/۴۱$ بر درجه آزادی ۳۴۷۹ برابر با $۲/۲۷$ محاسبه شد که نشان از برازش مناسب مدل داشت. در نهایت، شاخص برازش تطبیقی، شاخص برازش نرمال، شاخص برازش نرمال‌نشده، شاخص برازش افزایشی و شاخص برازش نسبی به ترتیب برابر با $۰/۹۱$ ، $۰/۹۵$ ، $۰/۹۵$ ، $۰/۹۵$ و $۰/۹۰$ محاسبه شد که نشان از برازش مناسب مدل داشت.

جدول ۳. ضریب استاندارد و آماره t برای روابط مستقیم متغیرهای پژوهش

اثر مستقیم متغیرها	میزان اثر	مقدار t	پذیرش/رد رابطه
پریشانی روانی \times پرسه‌زنی اینترنتی	۰/۱۴	۲/۶۲	تأیید رابطه
پریشانی روانی \times توانایی تصمیم‌گیری	-۰/۳۴	-۵/۰۸	تأیید رابطه
جذب شناختی \times پرسه‌زنی اینترنتی	۰/۱۷	۲/۹۱	تأیید رابطه
جذب شناختی \times توانایی تصمیم‌گیری	-۰/۴۶	-۶/۰۴	تأیید رابطه
توانایی تصمیم‌گیری \times پرسه‌زنی اینترنتی	-۰/۵۸	-۵/۵۷	تأیید رابطه
روابط غیرمستقیم متغیرها	آماره سوبل	سطح معناداری	پذیرش/رد رابطه
پریشانی روانی \times توانایی تصمیم‌گیری \times پرسه‌زنی اینترنتی	۳/۰۸	۰/۰۰۱	تأیید رابطه غیرمستقیم
جذب شناختی \times توانایی تصمیم‌گیری \times پرسه‌زنی اینترنتی	۳/۴۶	۰/۰۰۱	تأیید رابطه غیرمستقیم

در ادامه، در جدول ۳، ضرایب استاندارد محاسبه‌شده و مقادیر t مربوط به روابط مستقیم و غیرمستقیم در مدل برازش‌یافته بیان شد. براین اساس، ضریب معناداری پریشانی روانی بر پرسه‌زنی اینترنتی (برابر با $۲/۶۲$) و پریشانی روانی بر توانایی تصمیم‌گیری (برابر با $۵/۰۸-$)، جذب شناختی بر پرسه‌زنی اینترنتی (برابر با $۲/۹۱$) و جذب شناختی بر توانایی تصمیم‌گیری (برابر با $۶/۰۴-$) به

۱. هومن (۱۳۹۸)

2. root mean square error of approximation (RMSEA)
 3. CMIN/df
 4. comparative fitness index (CFI)
 5. normed Fit Index (NFI)
 6. non-Normed Fit Index (NNFI)
 7. incremental fitness index (IFI)
 8. relative fit index (RFI)

سبب مقدار t بالاتر از $1/96$ معنادار بود. همچنین، با استفاده از آزمون سوبل^۱ به بررسی نتایج معناداری روابط غیرمستقیم میان متغیرهای پژوهش پرداخته شد. براین اساس، مشخص شد که رابطه غیرمستقیم پریشانی روانی با پرسه‌زنی اینترنتی با میانجی توانایی تصمیم‌گیری معنادار بود. ضمن این که رابطه غیرمستقیم جذب شناختی با پرسه‌زنی اینترنتی با میانجی‌گری توانایی تصمیم‌گیری نیز معنادار بود. پس از بررسی ضرایب به‌دست‌آمده در مدل، اکنون، پیش از بررسی جداگانه فرضیه‌ها به تحلیل شاخص‌های برازش مدل پرداخته شد. از این‌رو، جهت بررسی برازش مدل یافته ضرورت توجه به شاخص‌های برازش وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه پریشانی روان‌شناختی و جذب شناختی با پرسه‌زنی اینترنتی، نقش میانجی توانایی تصمیم‌گیری در دانش‌آموزان دارای اعتیاد به گوشی‌های تلفن هوشمند بود. یافته اول این پژوهش نشان داد که اثر پریشانی روان‌شناختی بر پرسه‌زنی اینترنتی با میانجی توانایی تصمیم‌گیری غیرمستقیم و معنادار بود. این یافته با پژوهش‌های لیم و چن (۲۰۱۲)، نوویانتی و سجابادینی (۲۰۲۱)، وانوچی و همکاران (۲۰۱۷)، کریشنا و آگراوال (۲۰۲۳) و فلوری و همکاران (۲۰۱۷) همسو بود. این پژوهشگران نشان دادند که پریشانی روان‌شناختی دارای اثر غیرمستقیم و معنادار بر پرسه‌زنی اینترنتی است. در تبیین این یافته باید گفت دانش‌آموزان برای مقابله با شرایط منفی ناشی از تجربیاتی مانند استرس، اضطراب و افسردگی به پرسه‌زنی اینترنتی روی می‌آورند (وانوچی و همکاران، ۲۰۱۷). دانش‌آموزان با چنین شرایطی که ناشی از پریشانی روان‌شناختی است، نمی‌توانند رفتار و فعالیت‌های خود را طراحی، برنامه‌ریزی و کنترل کنند در واقع توانایی تصمیم‌گیری آنها کاهش یافته و بیشتر به رفتار پرسه‌زنی اینترنتی می‌پردازند، درعین حال اگر افراد درگیر پرسه‌زنی اینترنتی شوند، امور کار و تحصیل و زندگی روزمره‌شان مختل می‌شود و این امر منجر به پریشانی روان‌شناختی می‌گردد، همچنین بررسی مکرر حساب‌های کاربری در رسانه‌های اجتماعی با تنهایی مرتبط است و صرف زمان بیشتر برای پیمایش در پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی با افزایش اضطراب، افسردگی و کاهش رضایت از زندگی مرتبط است (کریشنا و آگراوال، ۲۰۲۳) حالت‌های افسردگی بر اعتیاد به تلفن هوشمند اثر گذاشته و همین منجر به کاهش توانایی تصمیم‌گیری در نتیجه افزایش رفتار پرسه‌زنی اینترنتی می‌شود. پریشانی‌های روان‌شناختی می‌توانند بر فرایند تصمیم‌گیری تأثیر بگذارند و به‌گونه‌ای که افرادی که با این مشکلات دست‌وپنجه نرم می‌کنند، بیشتر تمایل به اتخاذ تصمیمات شتاب‌زده یا بی‌پروا دارند. این افراد ممکن است در موقعیت‌های تصمیم‌گیری، به‌جای تحلیل دقیق و منطقی، به واکنش‌های سریع و احساسی تکیه کنند که اغلب به انتخاب‌های ناسنجیده منجر می‌شود. این نوع رفتار نشان‌دهنده آن است که پریشانی روانی می‌تواند توانایی فرد را در ارزیابی پیامدهای مختلف تصمیم‌ها تضعیف کند و آن‌ها را به سمت رفتارهای پرخطر سوق دهد (فلوری و همکاران، ۲۰۱۷).

یافته دوم پژوهش حاضر نشان داد اثر غیرمستقیم جذب شناختی بر پرسه‌زنی اینترنتی با میانجی‌گری توانایی تصمیم‌گیری نیز معنادار بود. همسو با یافته حاضر هایت و دونمز (۲۰۱۶)، بارنز و همکاران (۲۰۱۹)، تانری وری و کاراجا (۲۰۱۸) و سوینچ و دوگسوی (۲۰۲۲) نشان دادند که جذب شناختی به‌عنوان یک عامل روان‌شناختی، می‌تواند با ایجاد انگیزه و کنجکاوی در کاربران، آن‌ها را به کاوش در صفحات مجازی، محتواهای جذاب و شبکه‌های اجتماعی سوق دهد و احتمال شکل‌گیری پرسه‌زنی اینترنتی را افزایش دهد. در تبیین این نتایج می‌توان گفت رفتار استفاده از فناوری‌های مبتنی بر اینترنت به‌صورت کنترل نشده در میان نوجوانان رایج‌تر شده است. پیامد استفاده گسترده از تلفن همراه در بین دانش‌آموزان، معضل اعتیاد به گوشی‌های هوشمند را به همراه داشته است که به‌صورت رفتارهای مختلف از جمله پرسه‌زنی اینترنتی نمود یافته است (بارنز و همکاران، ۲۰۱۹) و کاربرانی

1. Sobel test

که به گوشی‌های هوشمند و شبکه‌های اجتماعی معتاد هستند، جذب شناختی بالاتری را تجربه می‌کنند. جذب شناختی روی توانایی تصمیم‌گیری افراد اثرگذار بوده و همچنین تجربه جذب شناختی توسط دانش‌آموزان موجب می‌شود که فناوری را در تصمیم‌گیری‌های خود مؤثر بدانند (سویچ و دوگسوی، ۲۰۲۲). در پژوهشی که توسط کانیتو و همکاران (۲۰۲۲) انجام شد، به بررسی این موضوع پرداخته شد که سطح استرس و جذب شناختی به شکل جداسازی زمانی پیش‌بینی‌کننده‌های اعتیاد به گوشی تلفن هوشمند و استفاده از شبکه‌های اجتماعی هستند.

به طور خلاصه می‌توان نتیجه گرفت که مدل پژوهش از برازش مطلوب برخوردار است و نتایج پژوهش از مدل حاضر حمایت کردند. بر اساس نتایج پژوهش، جذب شناختی و پریشانی روان‌شناختی بر پرسه‌زنی اینترنتی اثر مستقیم دارند و توانایی تصمیم‌گیری رابطه بین جذب شناختی و پریشانی روان‌شناختی با پرسه‌زنی اینترنتی را واسطه‌گری می‌کند. به عبارت دیگر سطح بالای جذب شناختی و پریشانی روان‌شناختی نقش تعیین‌کننده در افزایش رفتار پرسه‌زنی اینترنتی دانش‌آموزان دارند و با کاهش توانایی تصمیم‌گیری می‌توانند بر شدت پرسه‌زنی اینترنتی بیفزایند. از این رو، باید به این متغیرها توجه و اهمیت ویژه‌ای شود؛ زیرا با شناخت این عوامل مهم اقدامات مؤثر و مفیدی در جهت کاهش رفتار پرسه‌زنی اینترنتی و استفاده مشکل‌زا از اینترنت انجام می‌گیرد که می‌تواند زمینه کاهش اعتیاد به گوشی تلفن هوشمند را در بین نوجوانان و دانش‌آموزان فراهم نماید. با کاهش تأثیر منفی اعتیاد به گوشی تلفن هوشمند بر عملکرد یادگیری و پیشرفت تحصیلی فراگیران، می‌توان بهره‌وری را در مدارس مشاهده کرد و از عوارض جدی که برای سلامت روانی و عملکرد دانش‌آموزان دارد، جلوگیری کرد.

از جمله محدودیت‌های پژوهش حاضر این بود که این پژوهش بر روی دانش‌آموزان متوسطه دوم شهر خرم‌آباد انجام شده که در تعمیم‌پذیری آن به سایر مقاطع تحصیلی باید جوانب احتیاط را رعایت نمود؛ بنابراین، پیشنهاد می‌شود که پژوهش‌های آتی بر روی جمعیت‌های مختلف از نظر سنی، جغرافیایی نیز اجرا شود. همچنین، پژوهش حاضر از نوع همبستگی بود و نمی‌توان رابطه علی را از آن استنباط نمود. علاوه بر این، پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های بیشتری به بررسی عوامل دیگری که ممکن است در رابطه بین پریشانی روان‌شناختی و پرسه‌زنی اینترنتی دخیل باشند، مانند استفاده از روش‌های مدیریت استرس و ارتباط آن با توانایی تصمیم‌گیری، متمرکز شوند. همچنین، بررسی تأثیر برنامه‌های آموزشی و توانمندسازی در بهبود توانایی تصمیم‌گیری و کنترل استفاده از اینترنت نیز می‌تواند از جمله موضوعاتی باشد که در زمینه تحقیقات آینده مورد بررسی قرار می‌گیرد.

باتوجه به اینکه جامعه آماری این پژوهش شامل دانش‌آموزان متوسطه دوم دارای اعتیاد به گوشی‌های هوشمند است، پیشنهاد می‌شود برنامه‌های آموزشی و مداخلات روان‌شناختی باهدف مدیریت استرس، اضطراب و افسردگی به‌منظور کاهش پریشانی روان‌شناختی در مدارس اجرا شود. همچنین، برگزاری کارگاه‌های تقویت مهارت‌های تصمیم‌گیری و آموزش مدیریت زمان می‌تواند به دانش‌آموزان در کنترل رفتارهای پرسه‌زنی اینترنتی کمک کند. والدین نیز باید با نظارت مناسب و ارائه الگوهای سالم استفاده از فناوری در این مسیر مشارکت داشته باشند. محدودیت‌های منطقی در استفاده از گوشی‌های هوشمند در محیط مدرسه، همراه با ارائه فعالیت‌های جایگزین جذاب نظیر برنامه‌های ورزشی، فرهنگی و هنری، می‌تواند استفاده مشکل‌زا از گوشی‌ها را کاهش دهد. ارائه خدمات مشاوره روان‌شناختی در مدارس و ایجاد گروه‌های حمایتی برای دانش‌آموزان نیز به کاهش تأثیرات منفی جذب شناختی و اعتیاد به اینترنت کمک خواهد کرد.

تشکر و قدردانی

مقاله حاضر برگرفته از رساله دوره دکتری تخصصی نویسنده مسئول پژوهش در دانشگاه لرستان بود. بدین‌وسیله از تمام دانش‌آموزان متوسطه دوم شهر خرم‌آباد که همکاری کاملی جهت اجرای پژوهش داشتند، قدردانی به عمل می‌آید.

منابع

- صاحبی، علی؛ اصغری، محمدجواد، و سالاری، رضیه سادات. (۱۳۸۴). اعتباریابی مقیاس افسردگی، اضطراب و تنیدگی آزمون (DASS-21) برای جمعیت ایرانی. *روان‌شناسی تحولی (روان‌شناسان ایرانی)*، ۱(۴)، ۲۹۹-۳۱۲. SID. <https://sid.ir/paper/450626/fa>
- صیف، محمدحسن. (۱۳۹۷). ارائه مدل روابط علی جذب شناختی و یادگیری ادراک شده: نقش واسطه‌ای درگیری شناختی، سهولت و سودمندی ادراک شده. *شناخت اجتماعی*، ۲(۲)، ۱۰۷-۱۲۲. doi: 10.30473/sc.2018.32083.2001
- کمالی زارچ، محمود و شکاری، حمیده. (۱۳۹۹). تأثیر بار کاری ذهنی بر پرسه زنی اینترنتی کارکنان: نقش میانجی سایش اجتماعی. *پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*، ۱۰(۳۹)، ۵۸-۳۹. doi: 10.22034/spr.2020.212813.1367
- کجاف، محمدباقر؛ رنجبرکهن، زهره و سجادی نژاد، مرضیه سادات. (۱۳۹۳). بررسی شاخص‌های روان‌سنجی پرسش‌نامه سبک تصمیم‌گیری ملبورن در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. <https://civilica.com/doc/487540>
- هومن، حیدرعلی (۱۳۹۸). *تحلیل داده‌های چندمتغیری در پژوهش رفتاری*. انتشارات پیک کتاب.
- Agarwal, R., & Karahanna, E. (2000). Time flies when you're having fun: Cognitive absorption and beliefs about information technology usage. *MIS quarterly*, 665-694. DOI: 10.2307/325095 ISBN: 0276-7783
- Antony, M. M., Bieling, P. J., Cox, B. J., Enns, M. W., & Swinson, R. P. (1998). Psychometric properties of the 42-item and 21-item versions of the Depression Anxiety Stress Scales in clinical groups and a community sample. *Psychological assessment*, 10(2), 176. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/1040-3590.10.2.176>
- Barak, M., Lipson, A., & Lerman, S. (2006). Wireless laptops as means for promoting active learning in large lecture halls. *Journal of research on Technology in Education*, 38(3), 245-263. <https://doi.org/10.1080/15391523.2006.10782459>
- Barnes, S. J., Pressey, A. D., & Scornavacca, E. (2019). Mobile ubiquity: Understanding the relationship between cognitive absorption, smartphone addiction and social network services. *Computers in human behavior*, 90, 246-258. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2018.09.013>
- Billieux, J., Maurage, P., Lopez-Fernandez, O., Kuss, D. J., & Griffiths, M. D. (2015). Can disordered mobile phone use be considered a behavioral addiction? An update on current evidence and a comprehensive model for future research. *Current Addiction Reports*, 2(2), 156-162.
- Bjornsen, C. A., & Archer, K. J. (2015). Relations between college students' cell phone use during class and grades. *Scholarship of Teaching and Learning in Psychology*, 1(4), 326. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/stl0000045>
- Blau, I., Shamir-Inbal, T., & Avdiel, O. (2020). How does the pedagogical design of a technology-enhanced collaborative academic course promote digital literacies, self-regulation, and perceived learning of students?. *The internet and higher education*, 45, 100722. <https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2019.100722>
- Cannito, L., Annunzi, E., Viganò, C., Dell'Osso, B., Vismara, M., Sacco, P. L., ... & D'Addario, C. (2022). The role of stress and cognitive absorption in predicting social network addiction. *Brain Sciences*, 12(5), 643. <https://doi.org/10.3390/brainsci12050643>
- Cardona Isaza, A. D. J., Chulia, A. T., González Barrón, R., & Montoya Castilla, I. (2021). Analysis of the psychometric properties of the Melbourne Decision Making Questionnaire in Colombian adolescents. *Revista Latinoamericana de Psicología*, 53, 47-55. <http://dx.doi.org/10.14349/rlp.2021.v53.6>
- Chen, C. Y., Lee, K. Y., Fung, X. C., Chen, J. K., Lai, Y. C., Potenza, M. N., ... Lin, C. Y. (2024). Problematic Use of Internet Associates with Poor Quality of Life via Psychological Distress in Individuals with ADHD. *Psychology Research and Behavior Management*, 17, 443-455. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S449369>
- Ekel, P., Pedrycz, W., & Pereira Jr, J. (2019). *Multicriteria decision-making under conditions of uncertainty: A fuzzy set perspective*. John Wiley & Sons.

- Ellis, R. A., & Bliuc, A. M. (2019). Exploring new elements of the student approaches to learning framework: The role of online learning technologies in student learning. *Active Learning in Higher Education*, 20(1), 11-24. <https://doi.org/10.1177/1469787417721384>
- Flouri, E., Ioakeimidi, S., Midouhas, E., & Ploubidis, G. B. (2017). Maternal psychological distress and child decision-making. *Journal of affective disorders*, 218, 35-40.
- George, D. R., Dreibelbis, T. D., & Aumiller, B. (2013). How we used two social media tools to enhance aspects of active learning during lectures. *Medical Teacher*, 35(12), 985-988. <https://doi.org/10.3109/0142159X.2013.818631>
- Hayıt, T., & Donmez, O. (2016). Investigation of the relationship between cyber-loafing profiles and cognitive absorption of university students. *Journal of Research in Education and Teaching*, 5(16), 146-150. <http://dx.doi.org/10.15805/addicta.2018.5.2.0052>
- Hayıt, T., & Donmez, O. (2016). Investigation of the relationship between cyber-loafing profiles and cognitive absorption of university students. *Journal of Research in Education and Teaching*, 5(16), 146-150.
- Himi, S. A., Volberg, G., Bühner, M., & Hilbert, S. (2023). Individual differences in everyday multitasking behavior and its relation to cognition and personality. *Psychological Research*, 87(3), 655-685. <https://doi.org/10.1007/s00426-022-01700-z>
- Janis, I. L., & Mann, L. (1977). *Decision making: A psychological analysis of conflict, choice, and commitment*. Free press.
- Jumaan, I. A., Hashim, N. H., & Al-Ghazali, B. M. (2020). The role of cognitive absorption in predicting mobile internet users' continuance intention: An extension of the expectation-confirmation model. *Technology in Society*, 63, 101355. <https://doi.org/10.4236/jwarp.2023.155013>
- Karaoglan Yilmaz, F., Yilmaz, R. & Sulak, S. Cyberloafing in the Online Synchronous Lessons: Exploring Variables Associated with University Students' Cyberloafing Behaviors. *Tech Know Learn* 29, 681–696 (2024). <https://doi.org/10.1007/s10758-023-09676-4>
- Karataş, E. (2018). A case study on the positive effects of smartphone usage in postgraduate education. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 607-634. DOI: 10.14686/buefad.402975
- Koay, K. Y. (2018). Workplace ostracism and cyberloafing: a moderated-mediation model. *Internet Research*, 28(4), 1122-1141. <https://doi.org/10.1108/IntR-07-2017-0268>
- Koay, K. Y., Soh, P. C. H., & Chew, K. W. (2017). Do employees' private demands lead to cyberloafing? The mediating role of job stress. *Management Research Review*, 40(9), 1025-1038. <https://doi.org/10.1108/MRR-11-2016-0252>
- Krishna, S. M., & Agrawal, S. (2023). Cyberloafing: Exploring the Role of Psychological Wellbeing and Social Media Learning. *Behavioral Sciences*, 13(8), 649. <https://doi.org/10.3390/bs13080649>
- Kwon, M., Lee, J. Y., Won, W. Y., Park, J. W., Min, J. A., Hahn, C.,... & Kim, D. J. (2013). Development and validation of a smartphone addiction scale (SAS). *PLoS one*, 8(2), e56936.
- Li, X., Li, Y., Wang, X., & Hu, W. (2023). Reduced brain activity and functional connectivity during creative idea generation in individuals with smartphone addiction. *Social Cognitive and Affective Neuroscience*, 18(1), nsac052.
- Lim, V. K. (2002). The IT way of loafing on the job: Cyberloafing, neutralizing and organizational justice. *Journal of organizational behavior: the international journal of industrial, occupational and Organizational Psychology and Behavior*, 23(5), 675-694. <https://doi.org/10.1002/job.161>
- Lim, V. K., & Chen, D. J. (2012). Cyberloafing at the workplace: gain or drain on work?. *Behaviour & Information Technology*, 31(4), 343-353. <https://doi.org/10.1080/01449290903353054>
- Mann, L., Burnett, P., Radford, M., & Ford, S. (1997). The Melbourne Decision Making Questionnaire: An instrument for measuring patterns for coping with decisional conflict. *Journal of behavioral decision making*, 10(1), 1-19.
- Mercado, B. K., Giordano, C., & Dilchert, S. (2017). A meta-analytic investigation of cyberloafing. *Career Development International*, 22(5), 546–564. <https://doi.org/10.1108/CDI-08-2017-0142>

- Metin-Orta, I., & Demirtepe-Saygılı, D. (2023). Cyberloafing behaviors among university students: Their relationships with positive and negative affect. *Current Psychology*, 42(13), 11101-11114. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-02374-3>
- Mihelič, K. K., Lim, V. K. G., & Culiberg, B. (2023). Cyberloafing among Gen Z students: the role of norms, moral disengagement, multitasking self-efficacy, and psychological outcomes. *European Journal of Psychology of Education*, 38(2), 567-585. <https://doi.org/10.1007/s10212-022-00617-w>
- Morgan-Thomas, A., & Dudau, A. (2019). Of possums, hogs, and horses: Capturing the duality of student engagement in elearning. *Academy of management learning & education*, 18(4), 564-580. <https://doi.org/10.5465/amle.2018.0029>
- Novianti, S., & Sjabadhyni, B. (2021). Work-home interaction and psychological distress during the COVID-19 pandemic: The mediation effect of cyberloafing. *Humanitas*, 18(2), 87. <http://dx.doi.org/10.26555/humanitas.v18i2.18603>
- Occa, A., Morgan, S. E., Peng, W., Mao, B., McFarlane, S. J., Grinfeder, K., & Byrne, M. (2021). Untangling interactivity's effects: The role of cognitive absorption, perceived visual informativeness, and cancer information overload. *Patient education and counseling*, 104(5), 1059-1065.
- Oscarido, J., Siswanto, Z. A., Maleke, D. A., & Gunawan, A. A. S. (2023). The impact of competitive FPS video games on human's decision-making skills. *Procedia Computer Science*, 216, 539-546. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2022.12.167>
- Peterson, C. (2023). Quantifying and Simplifying the 1997 UNWC's Guidelines to Mitigate Hegemony in Transboundary Watercourse Negotiations. *Journal of Water Resource and Protection*, 15(5), 215-228.
- Reyshav, I., & Wu, D. (2015). Are your users actively involved? A cognitive absorption perspective in mobile training. *Computers in Human Behavior*, 44, 335-346. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.09.021>
- Sana, F., Weston, T., & Cepeda, N. J. (2013). Laptop multitasking hinders classroom learning for both users and nearby peers. *Computers & Education*, 62, 24-31. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2012.10.003>
- Santos-Ruiz, A., Garcia-Rios, M. C., Fernandez-Sanchez, J. C., Perez-Garcia, M., Muñoz-García, M. A., & Peralta-Ramirez, M. I. (2012). Can decision-making skills affect responses to psychological stress in healthy women? *Psychoneuroendocrinology*, 37(12), 1912-1921. <https://doi.org/10.1016/j.psyneuen.2012.04.002>
- Sevinç, M., & Dogusoy, B. (2022). Exploring the relationship between Secondary School Students' Smartphone Addiction, Cognitive Absorption, and Cyber loafing activities. *Participatory Educational Research*, 9(5), 414-429. <https://doi.org/10.17275/per.22.121.9.5>
- Sheikh, A., Aghaz, A., & Mohammadi, M. (2019). Cyberloafing and personality traits: an investigation among knowledge-workers across the Iranian knowledge-intensive sectors. *Behaviour & Information Technology*, 38(12), 1213-1224. <https://doi.org/10.1080/0144929X.2019.1580311>
- Shi, X., Wang, A., & Zhu, Y. (2023). Longitudinal associations among smartphone addiction, loneliness, and depressive symptoms in college students: Disentangling between-and within-person associations. *Addictive Behaviors*, 107676.
- Stephenson, J. (2001). Teaching and learning online, pedagogies for new technologies. London, U.K.:Kogan Page Limited.
- Stoddart, S. (2016). *The impact of cyberloafing and mindfulness on employee burnout*. Wayne State University.
- Sun, B., Zhou, X., & Lin, N. (2020). Diversified binary relation-based fuzzy multigranulation rough set over two universes and application to multiple attribute group decision making. *Information Fusion*, 55, 91-104. <https://doi.org/10.1016/j.inffus.2019.07.013>
- Tanriverdi, Ö., & Karaca, F. (2018). Investigating the relationships between adolescents' levels of cognitive absorption and cyberloafing activities according to demographic characteristics. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 5(2), 285-315. <http://dx.doi.org/10.15805/addicta.2018.5.2.0052>
- Tellegen, A., & Atkinson, G. (1974). Openness to absorbing and self-altering experiences (" absorption"), a trait related to hypnotic susceptibility. *Journal of abnormal psychology*, 83(3), 268. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/h0036681>

- Turel, O., Matt, C., Trenz, M., Cheung, C. M., D'Arcy*, J., Qahri-Saremi*, H., & Tarafdar*, M. (2019). Panel report: the dark side of the digitization of the individual. *Internet research*, 29(2), 274-288. <https://doi.org/10.1108/INTR-04-2019-541>
- Vannucci, A., Flannery, K. M., & Ohannessian, C. M. (2017). Social media use and anxiety in emerging adults. *Journal of affective disorders*, 207, 163-166.
- Webster, J., & Ho, H. (1997). Audience engagement in multimedia presentations. *ACM SIGMIS Database: the DATABASE for Advances in Information Systems*, 28(2), 63-77. <https://doi.org/10.1145/264701.264706>
- Williams-Buttari, D., Deshais, M. A., Reeve, K. F., & Reeve, S. A. (2022). A Preliminary Evaluation of the Effects of a Contingency Management+ Deposit Contract Intervention on Problematic Smartphone Use With College Students. *Behavior Modification*, 01454455221113561.
- Yoe, C. (2019). Principles of risk analysis: decision making under uncertainty. *CRC press*.
- Zhang, N., Liu, X., Li, J., & Xu, Z. (2023). The spillover effect of after-hours electronic communication on nurses' cyberloafing: the mediating role of psychological contract breach. *BMC nursing*, 22(1), 335. <https://doi.org/10.1186/s12912-023-01525-0>
- Zhou, H., Sun, T., Ong, Y. X., & Ito, N. (2023, January). "Domestic or International?" The Impact of Cognitive Absorption of Short-Form Videos on Tourists' Post-COVID Travel Intention: An Exploratory Study on Douyin. In *Information and Communication Technologies in Tourism 2023: Proceedings of the ENTER 2023 eTourism Conference*, January 18-20, 2023 (pp. 40-52). Cham: Springer Nature Switzerland.